

YLEISTÄ KURSSISTA JA YLIOPPILASKIRJOITUKSISTA

Vanha ja uusi opetussuunnitelma (ops)

- Kurssi HI5 (HI5/wHi5)
- Vanhan opsin mukainen nimi: *Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan*
- Uuden opsin mukainen nimi: *Ruotsin itämaasta Suomeksi*
- Käsittelee sekä uudessa että vanhassa opetussuunnitelmassa samaa aihetta – Suomen varhaishistoriaa.
- Joitain painotuksia on muutettu. Esim. uudessa opetussuunnitelmassa kurssi HI5 ulottuu ajallisesti pitemmälle 1800-luvulle.

Tällä kurssilla

- Kurssilla pyritään käsittelemään asioita siten, että pääasiat molemmista opetussuunnitelmista tulevat käsitellyiksi.
  - Oppituntien materiaalit tulevat myös kokeeseen.
  - Uuden opsin mukaista aineistoa tulee kurssin loppuun Moodleen opiskeltavaksi.
- Oppikirja on vanhan opsin mukainen.

HISTORIAN TAI YHTEISKUNTAOPIN AINEREAALIN KIRJOITTAVA:

- **Keväästä 2006 lähtien historia ja yhteiskuntaoppi ovat olleet erillisiä kirjoitettavia aineita.**
- Jos kirjoitat historian, kannattaa opiskella myös syventävät historian kurssit.
- Syksystä 2017 lähtien historian yo-koe pidetään sähköisenä kokeena.
  - Pidä huoli, että saat riittävän opastuksen sähköisiin yo-kokeisiin.
  - Tutustuminen sähköiseen koejärjestelmään koulullasi.
  - Preliminäärikokeet.

HI5

Ruotsin itämaasta Suomeksi/ Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (wHI5)

Oppitunnit käsittelevät Suomen historian keskeisiä kehityslinjoja ennen vuotta 1809 (vanha ops) sekä suomalaista kulttuuriperintöä.

Uuden opsin sisällöt noin 1860-luvulle saakka.

Kurssin suorittaminen

- oppitunnit
- oppikirjan lukeminen ja oppituntien aineistojen opiskelu
- etätehtävät, jotka vaikuttavat kurssiarvosanaan
- koe
- hyödylliset lisäopit
  - oppikirjan tehtävät
  - oppikirjan kokoavat tehtävät osioiden lopussa antavat hyvää tietoa sekä koetta että ylioppilaskoetta varten
  - lisämateriaalit
    - esim. internet-aineistot
    - radion ja television ohjelmat
    - tietokirjat ja romaanit
    - sanomalehtien artikkelit jne.

I Suomi ennen vuotta 1000

Kotitehtävä:

- Valitse Museoviraston sivuilta Kulttuuriympäristön palveluikkuna ja sitten kohta Arkeologisen kohteet.
- Laita kotikuntasi vasemmalle ja katso, millaisia arkeologisia kohteita on lähellä omaa asuinpaikkaasi. Koordinaatit-, kuvaus- jne +-ikkunaa klikkaamalla löytyy lisätietoa asiasta. Ohessa linkki Museoviraston kyseiselle sivulle:
- <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

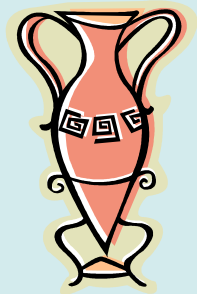
Arkeologia

- oma tieteenalansa, lähellä esim. historiaa ja antropologiaa; yhteistyötä monien tieteenalojen kanssa
- tutkii
  - irtaimet muinaisjäännökset
    - esineet, artefaktit
  - kiinteät muinaisjäännökset
    - asuinpaikat
    - kalmistot
    - muinaislinnat

Arkeologian ajoitusmenetelmiä

- Löytö ei yleensä kerro ikäänsä > päätelmät eri keinoin
  - tunnetut rantaviivan muutokset
  - löytöjen syvyys
  - typologia (esineiden vertaaminen vastaaviin ajoitettuihin)
  - materiaali
  - radiohiili C¹⁴-ajoitus
  - dendrokronologia (puiden vuosirenkaisiin perustuva ajoitus)
  - lämpösäteilyajoitus (termoluminesenssi)
  - raha-ajoitus

Muuttuvia käsityksiä suomalaisien alkuperästä

1. Myyttisiä kuvauksia ja selityksiä maailman synnystä
2. 1500-luvulta alkaen sepityksiä, joissa väitettiin suomalaisilla olevan yhteyksiä Raamatun henkilöille ja antiikin sankareille. Kielisukulaisuutta arveltiin olevan esim. hepreaan ja kreikkaan.
  - Taustalla Ruotsin suurvalta-aseman rakentaminen – eli poliittiset tavoitteet.

3. 1700-luvulla alettiin vaatia uskottavia lähteitä. Suomensukuisilla kielillä arveltiin olevan ”alkukoti”.
4. 1800-luvulla kielitieteelliset ja arkeologiset tutkimukset: suomalaisten alkukoti ”Volgan mutkassa” idässä. Sieltä vaellus nykyisille asuinseuduille varsin myöhään – rautakaudella muuttoaaltona.

5. Viime vuosikymmeninä tutkimusmenetelmät kehittyneet (arkeologia, geeniteknologia, lääketiede)

- Nykyinen näkemys:
  - Asutus Suomessa ollut jatkuvaa, mutta maahan on saapunut jatkuvasti uusia ihmisiä ja kulttuurivaikutteita.
  - Suomalaisten juuret ovat eri puolilla Eurooppaa.
  - Suomen kieli on itäistä alkuperää.
  - Saamelaiset eroavat suomalaisista sekä perimältään että kieleltään. Kieli on sukua suomelle.

Suomen asuttaminen

- Susiluolassa neandertalilaisia noin 100 000 vuotta sitten?
  - pitkän jääkauden aikana ei asunut ketään
- Suomea alettiin asuttaa noin 10 000 vuotta sitten (ensimmäiset merkit noin 9000 eKr.)
- Suomalaisten ja saamelaisten esi-isät?
  - muuttoa useista suunnista pieniä määriä kerrallaan
  - suomalaisten ja saamelaisten geeniperimä poikkeaa toisistaan
  - suomalais-ugrilainen kantakieli, vaikutteita muista kielistä
  - jatkuvasti uutta väestöä

Suomen esihistoriallinen aika

- Esihistoria tarkastelee aikaa, jolta ei ole kirjallisia lähteitä
- Esihistorian pisin jakso on kivikausi
- Suomen esihistoria alkaa Suomen asuttamisesta jääkauden jälkeen noin 10 000 vuotta sitten
- elinkeinot metsästys ja kalastus, keräily, myöhemmin maatalous
- uskonto: liittyi arjen tilanteisiin
  - metsästysmagiaa, esim. kalliomaalaukset
  - shamaanit ja noidat pitivät yhteyttä henkimaailmaan
  - kuolleiden hautaaminen
    - punamulta, hautoihin esineitä

Hirven kuva Astuvansalmelta. Copyright Museovirasto.

Kivikausi

Suomusjärven kulttuuri (n. 6500–4200 eKr.)

- mesoliittinen eli vanhempi kivikausi
- asuinpaikat meren rannalla
- esim. kivikirveitä, pallonuijia, keihäitä
- hylje tärkeä pyyntieläin, kalastus

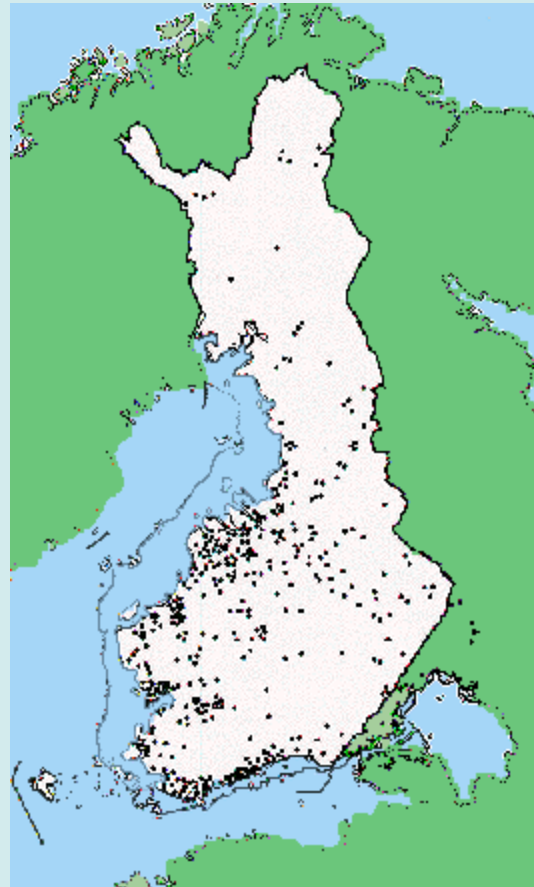

Alkeellisia kivikirveitä mesoliittiselta kivilaudelta.
Copyright Museovirasto.

Liuskekiviveitsiä Utajärveltä. Copyright
Museovirasto.

Suomusjärven kulttuurin asuinpaikkoja

Copyright Museovirasto.

Kampakeraaminen kulttuuri (n. 4200–2000 eKr.)

- neoliittinen eli nuorempi kivikausi
- taito tehdä keramiikkaa
- pyöreä- tai suippopohjaiset saviastiat, joissa koristeina kampa-leimoja ja kuoppia
- kota-asumuksia
- kvartsiesineitä, piitä tuotiin ulkomailta
- asuinpaikkoja kaikkialta maastamme, esim. Yli-lin Kierikki

Molemmat kuvat Copyright
Museovirasto.

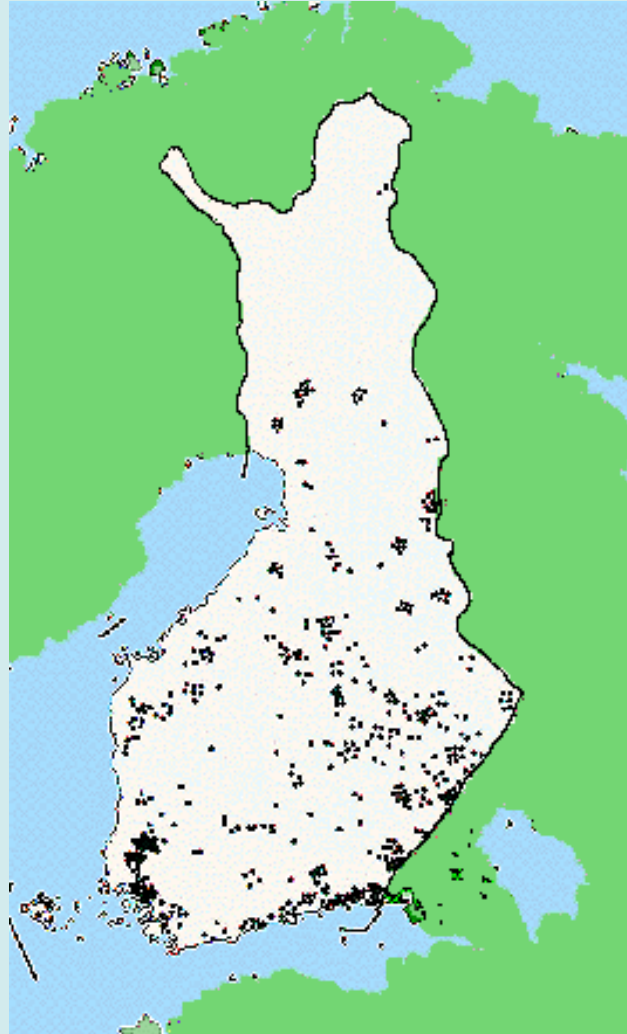

Piirros kivikauden rivitalosta Yli-Iin Kierikissä

Lähde: www.kierikki.fi

Kampakeraamisen ajan asuinpaikkoja

Copyright Museovirasto.

Nuorakeraaminen kulttuuri eli vasarakirveskulttuuri 2500–2000 eKr.

- Baltiasta uutta väestöä Suomeen
- tyypillistä tasa-pohjaiset saviruukut, joiden yläosassa nuoranpainannetta muistuttava koristelu

Copyright Museovirasto.

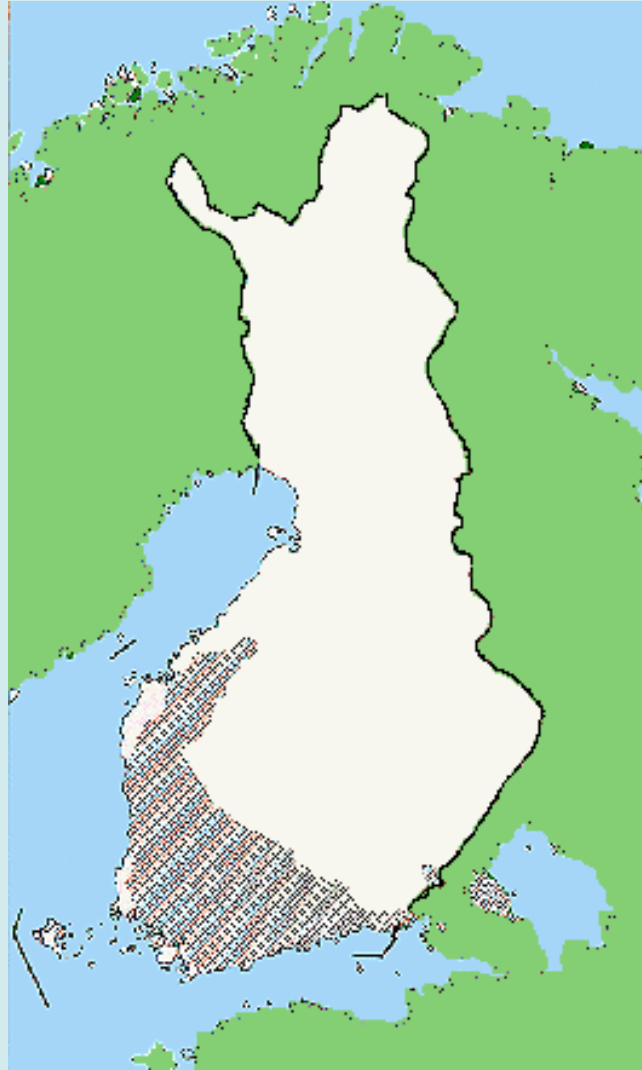
Vasarakirveitä

Vasarakirveen eri tekovaiheita. Oikealla puoleksi porattu reikä vartta varten sekä reiän porauksessa syntyneitä poraustappeja. Copyright Museovirasto.

- Vasarakirveet jäljittelivät Välimeren alueen pronssikirveitä.

Nuorakeraamisen kulttuurin levintäalue

Copyright Museovirasto.

Kiukaisten kulttuuri

n. 2000–1500/1300 eKr.

- Vasarakirveskansa sekoittui vähitellen aiempaan väestöön.
- maanviljelyn yleistyminen
- vilkkaat yhteydet Skandinaviaan ja Baltiaan

Perniöstä löytynyt, Kiukaisten kulttuuriin kuuluva piisirppi kertoo kivikauden loppupuolen uudesta elinkeinosta eli maataloudesta. Pyynti ja keräily säilyivät kuitenkin yhä pääasiallisena elinkeinona. Copyright Museovirasto.

Suomen pronssikausi (1500/1300–500 eKr.)

- pronssisia miekkoja, tikareita, kirveitä, koruja sekä germaanisia sanoja
  - kertovat yhteyksistä Skandinaviaan
- käytettiin paljon kiveä, sillä pronssi kallista
- uusi hautausmuoto: röykkiöhaudat eli hiidenkiukaat
  - vainajan mukaan saatettiin laittaa hauta-antimia

Hiidenkiuas

Sammallahdenmäen hautaröykkiö. Rauman lähellä sijaitsevan Lapin Sammallahdenmäen muinaisjäännösalueella on yli 30 pronssikautista ja varhaismetallikautista hautaröykkiötä. Kohde on nimetty Unescon maailmanperintöluetteloon. Copyright Museovirasto.

Pronssikauden esineitä

Suomen vanhimpia pronssiesineitä:

ylhäällä Polvijärven Solan asuinpaikalta löytynyt rengas,
alhaalla vasemmalla kolme veistä tai nuolenkärkeä.

Oikealla kourutalta Suomussalmen Kukkosaaresta. Copyright Museovirasto.

Rautakausi (n. 500 eKr.–1200 jKr.)

- rauta Suomeen vasta noin 2000 vuotta sen keksimisen jälkeen
  - Suomessa rautaa saatiin järvi- ja suomalmista
- rauta on hyvä työkalu- ja aseaines
- Asutus laajeni sisämaahan.
  - Saamelaisasutuksen alue kaventui.
- maanviljelys tärkeä elinkeino
- turkiksia myytiin ulkomaille
- hirsitalot

- sekä poltto- että ruumishautauksia
- viikinkiaika n. 800–1000-luvulla jKr.
  - skandinaavien kauppa- ja ryöstöretkiä
  - viikingit matkasivat Venäjälle ja Mustallemerelle
    - suomalaisia mukana?
  - vaikutteet kristinuskosta
    - näkyy esim. pronssi- ja hopeakoruiissa
    - levotonta aikaa

Halikon hopea-aarre

